

Rev Père G,

Réaction du journal

“dravounk”

MAR... garie

an ~~Militaris~~

~~N° 4 Vienne~~

7204

на вѣстникъ

ИЗДАВНИКЪ

"Правунки"

ВЕРНА (БТ)

— ① —

Principis ks

glati srnir

4Ը ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՒՆԳԵԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

— 0 —

զսահանջէին որ այդ նաւը անպաշտ
 կհրկով իրենց խնամքին յանձ
 նուէր :

քան և աւելի վտանգաւոր են,

Դէս ոչ դէն

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

ներու բռնաբարձման, և վերջապէս
յանուն Հայաստանի ազատութեան

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The left edge of the page shows the binding of the book.

մեծ գաղափարին — կազմակերպութեամբ բողոքներ, հայ ժողովուրդ, ու պահանջներ յազատութեան կուսակցութեանը որ վերջ տան կուսակցական պայքարին ու միութեան փրկարար գործը զլուխ հանելու աշխատին որով միայն արդարութեան արեգակին փայլուն լոյսը պիտի տարածուի հոգեւոր Հայաստանի վրայ, զայն կենդանացնելու:

Բարոյական ամենամեծ պարտականութիւնը կը պահանջէ մեզմէ, որ մեր հայ ժողովրդեան օրօրոցի մանուկէն սկսեալ մինչեւ զառամեալը աշխատինք կազմակերպուելով սահմաններ հայ յեղափոխական միութիւնը: Հայ ժողովուրդ, եթէ կը խորհինք մեր ազգային յեղափոխական յետաձգուող գիծակին վրայ, պէտք է որ մենք ալ զգանք մեր պարտականութիւնները, պարտականութիւն մը որ դժբաղդաբար «միութիւն» պոռախիս եղած է: Մեր անտարբեր ու դատապարտելի ընթացքը չարունակելով թոյլ տալու չինք, որ յեղափոխական կուսակցութիւնները մեր ամենատարակաւ իրաւունքներուն իսկ տէրը դառնան: Վերջապէս համոզուելով, որ ազգի մը կենդանութիւնը հաստատ կը մնայ միութեամբ, պէտք է որ հաւաքենք մեր բոլոր ցրուած ուժերը, կուրի մեծ ուժը պատրաստելու համար:

ՈՐ ՈՐ ՅԱՆՊԵՆԻ ԽՈՅՍ ՏԱԼ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՆԻ ՈՒՇԵՐԻՍ ԹՇՆԱՄԻՆ Է:

Ոչ-կուսակցական Ժողովրդային Միութեան

Բ. Գ.— Կը յուսանք թէ ներկայ առաջադրեալ նպատակը Ամերիկայի և արտասահմանի մէջ

արձագանգ գտնելով, և օր առաջ միմեանց հետ լիցենք զի, պիտի ջանանք մեր պահանջներ վերջնական կարգադրութիւնը ընելու:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Սօֆիա 1 Մայիս
Գոմիտէի ձեռնարկաւոր անդամաց հարցաքննիչ գաղտնաբեր փափախութենէն կը սպասուէր որ նորը աւելի քաղցր և ներող պիտի գտնուէր ու այնպէս ալ պիտի չարժի. այ խարուած ենք, զի նորը աւելի խիստ վարուելէ վատ աւելի խիստ միջոցներ ալ ձեռք առած է անոնց կեանքը կարելի եղածին չափ սահմանափակելու համար: Եւ թողուր որ ոչ ոք տեսնուի հետեւին. ազգականաց և ծնողաց իսկ արգելուած է քովերին երթալ, միշտ կողմանէ կառավարական որ և է մարդ, որ և է լրագիրը չը խօսիր ու չը գրէր ոչինչ ինչպիսի աղբ խեղճերուն, Սօֆիայի մէջ ալ ցարդ չը գտնուեցաւ զոնէ մէկը, որ համարձակէր հարցապնդում մընել աղբ խեղճոյ նկատմամբ առ ահի, թէ մեր մարդիկ ամէնքն ալ փօլթիքօս ևս:

Ասոց արտաքինն ի նկատի առնելու չեն ուզեր խօսիլ անգամ: Կը վախճան, որ կը ցոյցեն հիւսիսայինը, կը վախճան, որ աւելի գէշի կ'ենթարկուինք: Ասոր հակառակ ժողովուրդն աւելի քան երբէք հետաքրքիր է մակեդոնական հարցին ու համակիր անոր լուծման աշխատողներուն, չի փախցնէր մի առիթ, որ չը յայտնէ իւր արհամարհանք և

հակակրօթիւն Ռուսիոյ և թուրքիոյ որ կը ճնշեն մեր կառավարութեան վրայ և սա ալ կը ճնշէ խեղճ մակեդոնացիները:

Գնանք օր առաջ Սարաֆով ոտիկանաց հակոգութեան տակ հարցաքննիչի բերուեցաւ, ժողովուրդ իմացածին պէս հազարէն աւելի մարդիկ խանցան դատարանին առջև և օրուան հերոսը դուրս ելած միջոցին համակրական ցոյց մը ըրին:

Սօցիալիստները, որ ըստ եւրոպացոց մայիսի մէկը կը տօնեն և այս տարի աւելի խուռն բազմութեամբ թափօր կազմած մայրաքաղաքիս զխաւոր փողոցներէն անցան, ամեն անգամ, որ ճառեր արտասանեցին, յարձակումներ, նախադիմք, հուր ու բոց կը ցայ: Դէպք և կը տեղային ընդդէմ Ռուսիոյ, թիւրքիոյ և կառավարութեան, որ, իւր տկարութեամբ չըսենք հաճոյակատարութեամբ գերի եղած օտարին, կընէին որ հակառակ է ազգային շահաց, ազգային ձգտումներուն: Մակեդոնական խեղճին, ըստ Սաքըզովի, մեր զխաւոր ազգի, լիստը, պուլկար գործաւոր սօցիալիստներու համար մահու և կեանաց խեղճ է, առանց մակեդոնական խեղճոյ լուծման պոլիտիկ սօցիալիզմ գոյութիւն:

Ապրիլ 22-ին 3-4 հազար հոգիի ներկայութեան միթինկ մը տեղի ունեցաւ: ամէն դասակարգէ մարդիկ, մեծ մասամբ Մակեդոնացի խօսողներ խառն դատաքննիչին հանդէպ մակեդոնական խեղճոյ կառավարութեան բռնած ներկայ ընդացքը, մինչև իսկ ըսողներ եղան որ շատ տարբերութիւն կայ 25 տարուան առաջուան Ռուսիոյ և Պոլկարիոյ միջև ալ ինչ հարկ կայ այնչափ յարգանք տալ Ռուսիոյ:

23-ին ապրիլի ապստամբութեան 25 ամեային առթիւ ի յիշատակ ազատարար Չարին արձանի մը հիմնարկէքին հանդէս տեղի ունեցաւ անհուն բազմութեան մը ներկայութեամբ, ամբողջ օրը խալիճտեք, կրկնօրին հաղարաւորներ խուռն խուռն պատեցին այն ինչ Սարաֆովի և ընկերաց բանտին առջև հասան «կեցցէ Սարաֆով» պօռացին: պոստիկանցապետին խաղաղարար յորդորանաց վրայ պահ մը հետագայ ցուցարարք, այլ ի վերջոյ աւելի հոծ բազմութիւն մը խանդավառ պահանջներ, որ Սարաֆով խօսի: խեղճ բանտարկեալը երկիցս պատահանէն զլուսը դուրս հանեց ի նշան շնորհակալութեան ու առանց բան մը արտասանելու նորէն ներս քաշուեցաւ: այլ հասակ ապա զիջանելով ամբոխին անգիմազրի պահանջներ պատահան ելաւ և «բանտարկեալը ներքի չէ խօսիլ, կեցցէ երկտարադրութիւնը կեցցէ ազատութեան գործն» բաւ չըսաւ, ներս քաշուեցաւ ու ներկայը խաղաղցիչ ուրանելով հետացան առանց ուրիշ միջադէպի մը թէ և միւս օր քանինք բռնուցան:

Այս ցոյցներուն հանդէպ թող տարօրինակ չերեւի, երբ իմանաք, որ 116 երեսփոխանաց ստորագրութեամբ Սօֆիայի մէջ խընդիր մը եղաւ խօսիլ պատեց մասնաւորապէս այն ուսանողներին, որ Ռուսիոյ դէմ հակացոյցի մասնակցած են, աւելի ճիշդը ի ներկայ Սակեդոնական ցոյցներուն աւելի համակիր գտնուած են հակառակ կառավարութեան քաղաքականութեան բարձրագոյն զբաղող ժողովը ալ խիստ պատիժներ տնօրինեց, քանինք բոլոր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ՓՐԱՆՍԱՅԻ ՄԵՋ

ՆՈՐ ԳԻՐԲ ՄԻ

«Բայց, կըսէ Ժուլ Լըմէզո իր յառաջադրանքին մէջ, ուշադրութեամբ գրաւեցին մանաւանդ այն էջերը ուր վշտաբեկ Հայաստանին վրայ կը խօսիք»:

«300 հազար տարաբաղդներ քանի մը ամիսներու մէջ իրենց վեհապետին հրամանաւր կամ թոյլ տուութեամբ կոտորուին, քաղաքակիրթ կոչուած եւրոպան այս բանիւր թոյլատրած ըլլալ, կայսր մը որ Աւետարանով միայն կը խօսի, ասոնց վրայ ինքզինքը զարհուրելի եղեւնագործին բարեկամը հռչակած ըլլալ... ահա իրողութիւններ որոնք ճշմարիտ են, եւ որ սակայն դժուարաւ մարդուն մտքին մէջ պիտի սեղմին: Յորանասական յեղափոխութենէն 100 տարի ետք, անիրաւութիւնը ու բռնութիւնը աւելի քան երբէք աշխարհիս թաղուհին են: Իշխաններու ու Տէրութեանց վատութիւնը, չի կրցան, չուզեցին անգին, ոճիւրը արգելել: Բայց այն մասնաւոր ամօթալի խեղճները որոնցմով կը զբաղին, ոչ իսկ իրենց թոյլ կուտան ոճրին կրկնութիւնը արգելելու, Պերլինի զանազարին 61-րդ, յօդուածը ու հոլա: 20-րդ դարի սկզբներէն ծրարելը գործադրել տալով Ահա միկին բնագիւղներ, գիւղանապակեան բնագիւղներ, որոնք ամենէն հանդիսաւոր ստորագրողութիւնները կը կրեն, ու որոնց գործադրութիւնը կը շահադրուէ եւրոպայի Պետութեանց արժանապատուութիւնը»:

«Արդ հայերը, թուրքերէն կեղեքուած, քիւրտերէն թալուած, ատեն ատեն երկուքէն ալ կողոպտուած, միշտ կըսպասեն... Եւ կարծիք Սուլթանը եւրոպան կը հեղնէ ու ներամիտ, ու վայրագ մարդկութեան կը յոխորտայ: Աւա՛ղ, այս ժամուս, ո՞վ Յոսիսայի մէջ դեռ հայերով կը զբաղի: Ո՞վ Ո՞ր վանականէ մը ու քանի մը համազգայնականներէ զատ: Մէկ կողմէ հայր Շարմիշայի կայ, էջովը Տէր զեֆօլ ՏՊոլիսի տնօրէնը: Բայց անոր «պիւլըղէն» կաթոլիկներու սահմանափակ հասարակութեան մը միայն կողմուի: միւս կողմէ Պ. Պ. Գլեմանսո, Յրանա, Ժօնէս, տը Բրեսանսէ, տը Ռօպէրլի Բրօ Արմենիա անուամբ հանդէս մը հիմնեցին: Այս բանը ապահովուպէս իրենց պատիւ կը բերէ: Բայց զիտենք թէ այդ պարոնները զինուորական հիւնարկութեան յայտնի թշնամիներն են, զոր մեղկորէն կը թոյլանա քաղաքադրքով կուղեն փոխառաւ: Կեւ: Արդ ինչ պիտի արժէ հայերուն ի նպաստ Յրանայի միջամտութիւնը, եթէ իր փառքերը ու զիւրազգիտական խորհուրդները զինուորական լուրջ զօրութեան մը չի կը թնցնէր: Բովանդակ Յրանայի պարտէր յուզուէր այնքան շահադրիւ այս ժողովուրդին համար որ հաւատարմով եւրոպայի ամենէն բարձր ստորագրողութեանց, ազատութեան անուամբ թուրք կայսերականութեան դէմ կը մաքառի — ինչպէս Թրանսկապի Պօլսները Անգլիա-կան կայսերականութեան դէմ: Բայց Յրանայի սր ժողովուրդներու ազատութեան համար այնքան որ դուռն է, բան մը չընէր ոչ Պօլսներուն, ոչ հայերուն համար: Երբէք այնքան չխօսուեցաւ բարոյականի, արգարութեան, մարդկութեան վրայ: Եւ սակայն պատմութեան անբարոյութիւնը հետզհետէ

կածի: Կարծես աշխարհութիւնը, յառաջդիմութիւնը մեր օրերուն, աշխարհիս մէջ ընկրկեցան, սա նոր թշնամոյն առջեւ: միջազգային սեղանադրութիւնը:

«Եթէ հայերուն ձայնը խղճուեցաւ 1894-96 ջարդերուն առեւ ու եթէ այսօր ալ կը խղճուի սա պատճառաւ է որ համաշխարհական բարձր պահանջ, Կ. Պոլիս իւր Տէր հաստատուած, իր դործաւորութեանց մէջ արգելուել չուզէր: Ժիշը ուրիշն որ տկար ենք նոյն իսկ մեր ձայնը բարձրացնելու «բրիտանիայ» Եւրոպայի «քաղաքակիրթ» Եւրոպայի իր պարտականութիւնը յիշեցնելու ատիճան: Այնքան խղճալի բան է սեռեւ Յրանայի որ առաջին անգամ իրաւունք իր մարդասիրա՛ն պաշտօնին մէջ կը թերահա՛ստ»:

Ստորագրուեց էջօք տը Բարիի ականաւոր աշխատակցին սա սողերը: «Աւա՛ղ, այս ժամուս ո՞վ փրանսայի մէջ դեռ հայերով կը զբաղի: Ո՞վ Ո՞ր վանականէ մը ու քանի մը համազգայնականներէ զատ: Մէկ կողմէ հայր Շարմիշայի կայ, էջովը Տէր զեֆօլ ՏՊոլիսի տնօրէնը: Բայց անոր «պիւլըղէն» կաթոլիկներու սահմանափակ հասարակութեան մը միայն կողմուի: միւս կողմէ Պ. Պ. Գլեմանսո, Յրանա, Ժօնէս, տը Բրեսանսէ, տը Ռօպէրլի Բրօ Արմենիա անուամբ հանդէս մը հիմնեցին: Այս բանը ապահովուպէս իրենց պատիւ կը բերէ: Բայց զիտենք թէ այդ պարոնները զինուորական հիւնարկութեան յայտնի թշնամիներն են, զոր մեղկորէն կը թոյլանա քաղաքադրքով կուղեն փոխառաւ: Կեւ: Արդ ինչ պիտի արժէ հայերուն ի նպաստ Յրանայի միջամտութիւնը, եթէ իր փառքերը ու զիւրազգիտական խորհուրդները զինուորական լուրջ զօրութեան մը չի կը թնցնէր: Բովանդակ Յրանայի պարտէր յուզուէր այնքան շահադրիւ այս ժողովուրդին համար որ հաւատարմով եւրոպայի ամենէն բարձր ստորագրողութեանց, ազատութեան անուամբ թուրք կայսերականութեան դէմ կը մաքառի — ինչպէս Թրանսկապի Պօլսները Անգլիա-կան կայսերականութեան դէմ: Բայց Յրանայի սր ժողովուրդներու ազատութեան համար այնքան որ դուռն է, բան մը չընէր ոչ Պօլսներուն, ոչ հայերուն համար: Երբէք այնքան չխօսուեցաւ բարոյականի, արգարութեան, մարդկութեան վրայ: Եւ սակայն պատմութեան անբարոյութիւնը հետզհետէ

բովանդակողները, քանի որ ինքնին 1—3 վեցամսեայ շրջանէն զտրուելով, ուսանողներէն շատերն ալ այժմ Սեբասթիոյ և Ռուսիոյ հիւպատոսաց գիմնազիոն անոնց դրացիները մտնելու համար:

Այսպէս քաղաքական երկու հասարակ ստատիկ հոգիք. ժամանակէ մը ի վեր մանաւանդ գոմիտէի անդամաց շանտարկութենէն ի վեր իր փնէն ու կը վզլան, պիտի տեսնենք և փոթորիկներ:

Աստուած հեռի արասցէ:

Այս պարագայից մէջ Սթամբուլի քաղաքացիներու պետ կրէքովի մահը մեծ հարուած տուաւ ուղիական կուսակցութեան և ուղիական պատկան ձգտումներուն: Իրաւէ, որ հանգուցեալը ծայրայեղ ազատական չէր, սակայն պահպանողական ալ չէր, չէր ատեր Ռուսիան, սակայն չէր սիրեր ալ, որ Ռուսիոյ գիրկը նետուինք: Թաղման փառաւոր հանգէսը փառաւոր քայլ մի էր, որ շիտակը թողորքաղաքագիտաց նախնին կրնար լարծիլ, խուռն բազմութեան, զինանագիտական մարմինը, մեծ ու փոքր պատու:

Այսպէս, ամեն կուսակցութեան ներկայացուցիչք զլոխին ծնած կը հետեւէին աւերացող մարմնոյն: Իշխանն իսկ որպեցիկոյն տունէն զլիւրաց մին չի գերեզման գնաց մեծ մասամբ հետեւին իւր վերջին յարգանքը տալու այն մարդուն, զոր իրաւամբ հայր կանուանէր, որուն խորհուրդներէն մեծապէս օգտուած է երկրորդ:

Ինչ վիճակի մէջ ենք, ինչ պիտի ըլլանք, այս է ամեն հասկացողներու խօսակցութիւնը:

Սիր ազգային շրջանին մէջ ալ լին պակսիր խօսակցութիւններ,

թէ և բոլորովին տարբեր: Ինչպէս համառօտիւ գրած էի, ամսոյ 27 ին ի նպատակ տեղւոյս դպրոցին թատերական ներկայացում մը տրուեցաւ վէսէլո հայկական խումբին կողմանէ: Թէ ինչ արդիւնք ունեցաւ, բայց իս մեծ խմբի չէ, զի այդ աւելի պարագաներէ կախում ունի: Նպատակն է գովելի, որ յաջողեցաւ և գործադրուեցաւ քիչ ժամանակի մէջ:

Չոր լիւրք, որ ամեն բանի մէջ բան մը կը պրտկեն իրենց կերք հագեցնելու և ժողովուրդը իրար ձգելու համար, կըսեն թէ Պատ. Թոպ. անդամք իրենց առնելիքներ առնելով հաշիւներն պիտի մաքրեն ու հրաժարին:

Կը իշխի, որ տարի մը յառաջ յանուն դպրոցի մօտիկ 2 հարիւր ֆր. հաւաքուեցաւ յանուն դպրոցի և միայն տոոր անոր առնելիքին յատկացուեցաւ, որ հետեւանքն եղաւ խանգարումն գործոց, քս հանայ և վաճառի ուլ ևս չկրըցան ընդունիլ իրենց ամսականներն:

Դժգոհ վարժուհիներ վերջոյ դատարանի միջոցաւ միայն կրցաւ գանձել իւր առնելիքներն յամօթ նախորդ թողականին և յամօթ ուղղին:

Այժմու թողականք, որ յայնժամ խոտիւ դատաւիտեցին նախորդին այս անխղճութիւնն: անպատուաբեր գնացք ու սպօրիւնութիւն, միթէ միեւնոյն ընթացքը պիտի առնեն իրենք ալ: Ես բնաւ չեմ կարծեր: Բնդհակառակը կը սիրեմ յուսալ, որ ինչպէս ցարդ այսուհետեւ ալ մինչ ցընտրու թիւն նոր թաղականի մը պիտի շարունակեն իրենց պաշտօն ամեն նայն խղճմտութեամբ, պիտի աշխատին կանոնաւորապէս վճարելու մանաւանդ մեղուարջան և խղճաւորութիւնը, հայ զեղարուեստը, հայ ճարտարապետութիւնը, հայ երաժշտութիւնը, վերջապէս Փոքր Ասիոյ մէջ հայերուն քաղաքակրթիչ գերը ու իրենց ժողովուրդներու վրայ ունեցած առաւելութիւնները ցուցնելու նպատակ ունեցող Յրանսերէն թերթի մը հրատարակութիւնը իւր լրացուցիչ բնոյ Արմենիայի ամենատեսնարժեքն է: ձեռնհաս հրապարակագիրները չէ որ մեզ կը պակսին: Բարեկի մէջ «Հայկական Միութիւն» ամսամբ նոր հիմնուած ընկերակցութիւնը, որ իր անդամներուն մէջ Չեքազի, Բասմաճեանի, Չօպանեանի պէս զորոգէտներ կը թուէ չէ՞ր կրնար արդեօք այդ պակասը լրացնել: Եթէ խաղաղութեան համաժողովը Բիզայի պէս սըտախօս մը ծափահարեց, պատճառ ոչ թէ Չօպանեանի ըրածին պէս համաժողովոյն հայերուն հակառակ ըլլալուն համար էր, այլ վառիկ տակաւին հայկական խնդրոյն ըտլոր իրադարձութիւնը Յրանսացիք կանգնեան: Ժիւլ Լըմէզոն «Համազգայնական» բառին լաւ միտ գնեց: Բնոյ Արմենիայի խմբակը նոյնքան հակառակ է ծայ. Արեւելքի արշաւանքներուն, որքան հայկական ջարդերուն: Ինչպէս որ Տէրուլտի, Մատուէլ Ապէսի պէս ծայրայեղ հայրենասէրներու ճամբուն մէջ Յրանսան չի մտնուեցաւ, նոյնպէս ալ Յրանսան հայկական խնդրէն պիտի խրտի, եթէ հայերուն պաշտպանները լոկ «Համազգայնական»ներ ըլլան, չի մոռնանք որ պիտի ծախսու ժան ժոռնալ Երես. ժողովոյն մէջ Հայկական խնդրոյն իր կողմէն յուզուելը հայերուն վնաս

միտ վարժուհիի մը ամսականը, քանի որ նա ասկէ ուրիշ եկամուտ մը չունի և իրենց վրայ չը պիտի խնդացնեն կարծածիտները ու օրինական պատասխանատուութեան ներքեւ ինկնիլ:

Իւր ինչո՞ւ ալլապէս շարժիլ, քանի որ փափաք կայ գործը պատուով շարունակելու ինչպէս ցարդ և պատուով ալ վերջացնելու և չիտ' ու և է արգելք:

Կը յուսամ առիթ պիտի առնեմ նախ ներքոյիւր և ոչ թէ պարտաւելու: (*)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիացի Մր. Ճօրճ անուն միսինարի մը թիւղղորթեամբ Խնդրականաբար որանոցին համար 50 ոսկի արժողութեամբ կահագործութեան, զերծակութեան, մուծակագործութեան և զարդանութեան վերաբերեալ գործիքներ զրկուած են:

Թուրքիոյ մէջէն դուրս գալիս կը տեսնուի:

Հոգեպաններ թէ կառավարութիւնը նորէն սկսած է արգելիչ դժուարութիւններ հանել զէպի նաւահանգիստները ճամբորդել ուղղող հայ յիւրեւ գէմ: Իսկ Մարտիկի չոգեհաւային ընկերութիւնները բացարձակապէս կը մերժեն եղբր անցադիր չունեցող հայ ճամբորդներուն տոմսակ տալ:

Նիւ Եորքի Հայունեաց Որբախնայած ընկերութիւնը ի նպատակ որբերու տուն վաճառ մը կազմակերպել է: Գոյացած արդիւնքը եղած է. մուտքի տոմսակներէն 115.50 տոլար. մասնաւոր նուէրներ 43.25. վիճակահանութենէն 82. վաճառասեղաններէն

(*) Այս թղթակցութիւնը թերթիս 15 օրեայ ընդհատումին առին մեզ հասած ըլլալով նոր չէ թէլէ. բայց պարունակութեան հետաքրքրական մասերուն համար աւելորդ չի սեպեցինք նոյնութեամբ հրատարակել: Մ. Խ.

256.45. Իսկ 16.84 ծախքը հանելով, զուտ հասոյթը 479.36 տոլարի կրթիկ գումար մը եղեր է: Հայունեաց ընկերութիւնն ալ այս գումարին վըրայ աւելցնելով 1,200 տոլարի չափ ունեցած պատրաստ դրամը վաճի Սալ նապատի մէջ պատուարած 20 աղջիկ որբերու թիւը 30ի բարձրացուցեր է: Ապրիլի 16-ը Եորքի հայունեաները որ Հայաստանէն մղոններով հեռի ճոխ քաղաքի մը մէջ թէկ տարողնուած չեն մոռնար մեք որբերուն վրայ մըտածիլ:

Թրոյի (Ամերիկա) լսարանին մէջ Մաշթոց վարդապետի առաջարկով, ի նպատակ բնոյ Արմենիայի հանգանակուելու է 26 տոլար:

Ամերիկայի օգոստոյն յանձնախմբին հասած հանգանակութեանց հաշիւը. նախորդ գումարը բոտ վերջին գրոյն, 141.35 տոլար. Պրիմոսթրէն Տիար Ստեփանի ձեռամբ 19.50 տոլ. Լօրէնսէն Տ. Մ. Վ. ի ձեռամբ 9. Պոստոնէն, ի նպատակ բնոյ Արմենիային Տ. Փափագեանի ձեռամբ 20.50 տոլ. համագումար 190.35:

Ասորի յանձնախմբին տեսնապետը Մ. Գաբրիէլեան Բնոյ Արմենիայի խմբագրութեան յղեր է 500 ֆրանք: Միւրթարեան երկ-հարիւրամեայ յոբելանին համար եղած նոյն իրաւորութեանց գումարը, մայիս ամսոյ թիւին մէջ հրատարակուած յուշակին նայելով 5052 50 ֆրանքի հասած է:

Ռումանի (Ռումանիա) կը գրեն «Բիւզանդիոն»ի. «տեղւոյս դպրոցը դեռ գոց է եւ բացուելիք ալ չունի: Հայ աշակերտները ուսման վարժարանները կը յաճախեն: Ուսուցիչ Պ. Մանուէլ Միւրթարեանը դեռ դպրոցին մէջ կը բնակի, անապատի մէջ բնակելու պէս: Ռումանի վարժարանին չէնք անպարանքի մը պէս ընդարձակ եւ զեղեցիկ հաստատութիւն մ'է: Երկուդ կայ թէ մի դուցէ կառավարութիւնն այդ չէնքը պարտաւ չիթողու համար, խնդրէ կամ վարձէ ուսման վարժարանի մը վերածելու համար: Այն առին տեղւոյս հայոց անձնասպանութիւնն ամբողջական պիտի ըլլայ:

«Տեղւոյս քահանան յոյժ անփոյթ է

միւրթարեան թերթ մը իր սովորական պոռտախօսութեամբ խաչակրութեանց դարաշրջանը կողակոչէր: Սակայն ահա հեղինակաւոր Յրանսացի մը ժիւլ Լըմէզոն, որ ապահովապէս Յրանսան ու Յրանսական քաղաքականութիւնը մեղմէ լաւագոյն կը ճանչնայ, Յրանսայի մէջ հայերուն ի նպատակ միջնիւ հիմա եղածները ոչինչ, կամ գրեթէ ոչինչ կը համարի. այսինքն որպէսզի Յրանսան հայերուն ի նպատակ միջնիւ մտաբերէ, տակաւին շատ աշխատելու է:

Բնոյ Արմենիան մեզ համար գերազանց օգտակարութիւն ունեցող ձեռնարկ մ'է. ու անոր պոռութիւնը սպասովիլը ամեն հայու պարտքն է. կը համակրապիւ սեւայն եղած աղմուկը պէտք եղածէն շատ աւելի էր. Բնոյ Արմենիան նախ միւրթարեան խմբակը չըզգար. երկրորդ հայկական կոտորածներու նկարագրութեամբ աւելի կըզգար, ու Ահմէտ Րիֆայի ճիգովիւր մէկ զիտողութիւնը բաւական եղաւ որ Բնոյ Արմենիա իր յայտագրոյն մէջէն «ամեն ցեղէ խելացի ցեղ մ'է (հայը)» պարբերութիւնը վերցնէր: Ահմէտ Րիֆան լաւ գիտէ որ մարդ ոչնչարի պէս խողովողութիւնը հետ այնքան կը հետաքրքրուի որքան սպանդանոցի ոչխարներուն հետ:

Եւրոպայի բոլոր ու գիւտները համաձայն կը գտնուին ընդունելու թէ թուրքերը ոչ մէկ կերպով հայ խմբակաւորութեան հետ բաղդատութեան կրընան մտնել: Հայ գրականութիւնը, հայ մատենա-

պետութիւնը, հայ զեղարուեստը, հայ ճարտարապետութիւնը, հայ երաժշտութիւնը, վերջապէս Փոքր Ասիոյ մէջ հայերուն քաղաքակրթիչ գերը ու իրենց ժողովուրդներու վրայ ունեցած առաւելութիւնները ցուցնելու նպատակ ունեցող Յրանսերէն թերթի մը հրատարակութիւնը իւր լրացուցիչ բնոյ Արմենիայի ամենատեսնարժեքն է: ձեռնհաս հրապարակագիրները չէ որ մեզ կը պակսին: Բարեկի մէջ «Հայկական Միութիւն» ամսամբ նոր հիմնուած ընկերակցութիւնը, որ իր անդամներուն մէջ Չեքազի, Բասմաճեանի, Չօպանեանի պէս զորոգէտներ կը թուէ չէ՞ր կրնար արդեօք այդ պակասը լրացնել: Եթէ խաղաղութեան համաժողովը Բիզայի պէս սըտախօս մը ծափահարեց, պատճառ ոչ թէ Չօպանեանի ըրածին պէս համաժողովոյն հայերուն հակառակ ըլլալուն համար էր, այլ վառիկ տակաւին հայկական խնդրոյն ըտլոր իրադարձութիւնը Յրանսացիք կանգնեան: Ժիւլ Լըմէզոն «Համազգայնական» բառին լաւ միտ գնեց: Բնոյ Արմենիայի խմբակը նոյնքան հակառակ է ծայ. Արեւելքի արշաւանքներուն, որքան հայկական ջարդերուն: Ինչպէս որ Տէրուլտի, Մատուէլ Ապէսի պէս ծայրայեղ հայրենասէրներու ճամբուն մէջ Յրանսան չի մտնուեցաւ, նոյնպէս ալ Յրանսան հայկական խնդրէն պիտի խրտի, եթէ հայերուն պաշտպանները լոկ «Համազգայնական»ներ ըլլան, չի մոռնանք որ պիտի ծախսու ժան ժոռնալ Երես. ժողովոյն մէջ Հայկական խնդրոյն իր կողմէն յուզուելը հայերուն վնաս

սակար կը համարէր: Որպէսզի բովանդակ Յրանսան համակրանքը չահէնք, արմատականներէ ու ընկերակրականներէ ետք աղգայնականներն ալ մեզ պաշտպանելու են: Հանրի Ռոշֆօրի, Էտուառ Տրիւմոնի, Գասպարեանի պէս «Օռօն»ի կասաղի հակառակորդները հայերուն վերջին ծայր համակիր են, Ժիւլ Լըմէզոն, Յրանսեան Գորէ, Սէվոնի ազգայնական թերթիւր աշխատակցելով հանդերձ, նոյնպէս հայկական խնդրին արծարծել չեն դադարել: Կը մնայ անոնց կամակաւարտութենէն օգտուել զիտնալ, ու անշուշտ մեր խնդրով դրադող Բարեկի մեր աղգակիցները այս պարագային վրայ կը խորհին:

(Ծառուակելի)

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՒՆԵՐ

ՊԱՏԿԵՐ ՍԵ ՏՈՒՑՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԻՐԱՎԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Տիար Ղազարոս Նահապետեանի այս երկասիրութիւնը՝ որ «Իրաւունք»ի մէջ իւր թերթին կը հրատարակուէր, 191 մեծադիր երեսներէ բաղկացեալ գիրք կազմուած է ու կը ծախուի 1 ֆր. 50 սանթիմ. ուրիշ քաղաքներէ գնել ուղղուել 20 սանթիմ (բոսթի ծախք) պէտք է աւելի զրկեն: Դիմել «Իրաւունք»ի խմբագրութեան:

ազգային գործերու նկատմամբ : Սո-
վորական եկամուտներէ զատ ամիսը
300 ֆր. ամսական կատարայ եւ քէյ-
ֆը կը նայի : Յոյսերնիս ապագայ ա-
ռաջնորդին վրայ դրած ենք :

Վհատեցուցիչ , վերջին ծայր վհա-
տեցուցիչ են այս տողերը Ռուսմանա-
հայերուն այս անփոխ վիճակին
նկատմամբ : Իբր զպրոցական չէնք
«ընդարձակ ու գեղեցիկ հաստատու-
թիւն» մը ունին , առատ եկամուտ
ունենալ , ուսուցիչ ունենալ եւ վար-
ժարանը փակել , գոնէ սովորական
մանկանացուի մը խելապատակին հա-
մար անըմբռնելի է : Ահա երկար տա-
րիներէ ի վեր Ռուսմանահայերու բնա-
ջնջուելու վրայ եղող ազգայնութիւնը
փրկելու խօսքեր կըլլան , անգուց ան-
գագար կը գրեն ու զետ Ռուսմանա-
յեքը իրենց ունեցած քիչն ալ վրայ
տալու հետամուտ են : Ամերիկա , Բա-
րիդ , Աւստրիա մինչեւ Պարսկաստան
երբ տոնմային ինքնութիւնը պահպա-
նելու ջանքեր կըլլան , Ռուսմանահա-
յեքը հոնց զպրոցները փակելու ժա-
մանակը գտեր սա :

ԿիւիկիՆՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ .
Պատրիարքարանը Իսկն «Էմբրիոնալ-
նեք» խնդրած է ԿիւիկիՆՅ Կաթոլի-
կոսական բնորոշեան գործողութիւն
ները կատարել տալու համար : Սպաս-
ուած հրամանագրերը երբոր հասնին ,
Խապայիան Սահակ Կաթոլիկոս Երու-
սաղեմէն պիտի մեկնի Կիւիկիա եր-
թալու եւ պատգամաւորական ժողով
գումարելով Կաթոլիկոսական ընտ-
րութիւնը կատարել տալու համար :
Օրմանեան Պատրիարքին խնամին ,
եւ միանգամայն Պատրիարքարանին
Իրան գործակատար , Տիգրան Տէր-
նիսեանն ուխտի պատրուակաւ Ե-
րուսաղէմ գացած է , բուն նպատակը
ըլլալով ի նպատ ֕րմանեան Պատ-
րիարքին կաթոլիկոսացմանը աշխա-
տել : Այցելու ուխտաւորը նախ Մեր-
սին հանդիպելով ջանացեր է հոն մըտ
քերը պատրաստել ի նպատ ֕րմանեան
նի , միեւնոյն ջանքերն նաեւ Երու-
սաղէմ կը գործադրուին :

Եթէ Օրմանեան Պատրիարքին ծը-
րագրերը յաջողի , բնականաբար Կ.
Պոլսոյ Պատրիարքական աթոռը թա-
փուր պիտի մնայ : Հաւանական չէ որ
Սուլթանը թոյլատրէ ըստ Սահմանա-
գրութեան ընտրութիւն կատարել ,
ուստի պէտք է որ նոր Պատրիարքը
ընտրուի ազգային իրաւունքներուն
ջնջումով , ու այն կանոնադրու-
թեամբ որ Պատրիարքարանին մէջ
զադոնապէս պատրաստուած է , եւ ո-
րուն գործադրութեանը համար կըս-
պասուի յարմար առթի մը : Պատրի-
արքական նոր ընտրութիւն մը հար-
կէ այդ առթի կը ներկայացնէ : Բայց
հաւանական է նաեւ որ Օրմանեան
Պատրիարք Պատրիարքութեան եւ Կա-
թոլիկոսութեան երկու պաշտօնները
ուզէ իր վրայ միացնել «ստեփանայ»
կերպով : Ու այսպէս համբայ բանայ
թուրքիոյ Հայոց անջատմանը Ամե-
նայն Հայոց Հայրապետութեան Աթո-
ռէն : Անշուշտ Օրմանեան Պատրիարք
եւ իր քաղաքական ժողովը այս վեր-
ջին ծրագիրը աւելի ընդունելի պիտի
գտնեն , ինչպէս եւ Սուլթանն ալ :

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼ ԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻՒՐԿԻԱ

Սլոնայօլ տա Էվրօքա բօսթա
չանթալարըն զապթ օլընմասը իւ-
թուպարըն զապթ օլընմասը իւ-
զերինէ պիր չօք թիւրքլէր տէր-
տէթ օլընմը զէ պուշարտա
պազը իմամ վէ վաիզլէր պուլըն
մը լը լը :

— Բուս խարիճիյէ նէզարէթի .
նին նիմ բէսմի օրկանը առտ օլը-
նան լնոթէ վրէմիս նամ կազէթա-
տան տուպ վ . Բօլքա Պուլկար
կազէթալը թիւրքիանն տէլիկ ,
եւրթը պիր ճիւպպէյէ պիւրի .
տիկնի վէ պու ճիւպպէյին թա-
միր գապուլ իտէմիլէճէկինի , հա-
նի թիւրքիատա իւլաճաթ միւմ .
քին օլամադընը եազմը լը :

— Աւլ — ապիթին
լինաէ պիր թիւրք շ .
պիր իթալիալըն խանէսինէ կի-
րուպ նամէլը ու հարաքէթտէ պու-
լընմը օլմասընա գարը , իթա-
լիա էլիսի թարգիյէ (գոհացում)
թալէպ իթմիլ տիր . աքսի հալին
տէ իթալիա տէվլէթի քէնտի էլի
իլէ օլ ճիւպարտա շէտիտ թէտպիր
լէր էլէ ալաճադընը թէհտիտէն
պիւրիմիլ տիր :

Սլալիմ օլտըզը իւզրէ՝ իթալ-
իանըն Արնապուտըզտա կէօզիւ
օլտըզը կիպի , Աւստրիա տախի
անա բազիթ պուլընտըզտան
հէր իքի տէվլէթ Ալպանիտա կէ
չէն տէօնէն հարաքէթլէրէ օէլիր
ճի կիպի գալմաք իսթէմիլօլար .
Աւստրիա խարիճիյէ նազըրը գօնթ
Կօլուխովքի՝ Պալգանտա պազը
թէպէտիւլաթ վուպու պուլաճա-
ղը իհթիմալ տըր տէմիլ օլտըզը
կիպի , բօմա կազէթալարը տէ ի
թալիանըն Արնապուտըզտա հու-
գուգ վէ թէհտիլինի մուհաֆազա
իթմէյէ մէճպուր օլտըզընը եազ-
մը լը լը :

— Սլանայօլ էճնէպի բօսթա
չանթալարըն զապթ օլընմասը
նա գարըն էլիլէլին բօթէթիւն
տէն սօնրա , նիւմայիլ իչիւն
թիւրքիա սուլարընա սօղլու
հարպ վաբօլարըն եօլա չըգմը
օլմասընը Սուլթան տույար սուլ
մաք խարիճիյէ նազըրը թիւրքի
բաշարը սէֆարէթհանէլէրէ եօլա
յուպ , չանթա վուգուսթընտան
տօլարը թէհտիլինի պէյան իթ-
միլ վէ պուշտան պէօլլէ էսկի մին
վալ իւզրէ էճնէպի չանթալարընա
միւտախէլէ օլընմայաճաղըն պիւ
տիրմիլ իտի : էլիլէլին՝ Սուլթանըն
տարտա գալաղը սըրտա , պու
եօլտա գալպ բօլթիթա իթմէթ
ատէթինի պիւրթլէրինտէն , բա
չանըն պէյանաթընա էճնէմիլէթ
վէրմէյուպ , քէնտի հիւքիւմէթլէ
լինտէն թալիմաթ պէթլէտիլէրէ .
նի պիւրիմիլ իտիլէր :

Շիմտի , մայիս 11 տէն իթիպա

լէն , էքի մինվալ իւզրէ էճնէպի
վէ Օսմանլը բօթէթիւնէլէր պէյ
նինտէ մինաւէպաթ պաշարըն
տըր : Թալըն մօխպիրինի պէյա
նընա նապարէն , պու մէսէլէտէ
Ալման իմէրաթօլը Սուլթանըն
լէճասը իւզերինէ՝ տիկէր տէվլէթ
լէրէ թէպաւաթ իթմիլ տիր :

ՍԵՐՊԻԱ

Սըրպ «Բատիգալ» բարթիսի .
նին բէյիսի Ս . Ռանքի թէլիլ
պուշտան էվլէլ մաճիւմ օլուպ
Չէթիլէյէ գաշմըն ըտը . Գրալ
Ալէքսանտր մէրգուլըն ճիւրթինի
աթիլ իթմիլ իսէտէ , պու խապէր
իւզերինէ ազլընը զայալ իթմիլ , վէ
խապիլէրինտէն ինթիլաթ ալմաթ
իչիւն Պիւրկարտա կիթմիլ տիր .
Ֆազաթ խապիլաճանէյէ գօնուլա .
ճաք զանն օլընլօր :

— Գրալիցա վրալայա սուի
գաստ օլընմասընտան շիւրհէլէ-
նուպ , բօլիսլէր չօք քիչիլէրի տէր
տէթ իթմիլլէր :

ՉԻՆ

Չինտէն շայաւըն էճնէմիլէթ վու-
գուաթ իչիտիլիլօր : Պազը մա-
հալլէրտէ Պօքսէր չէթլէրի իլէ
էճնէպի տաքէլլէր տարաւտա ու-
ֆաթ միւսատէմէլէր վուգու պու-
լուպ , չինիլէրին թէլէթի իլէ իթ-
թամ պուլմազտա տըր :

Էճնէպի տաքէլլէր եազընէն Չին
տէն չէթլիլէյէճէր կէօլիւնիլօր .
Չին իմէրաթօլը վէ խանէտանը
Բիթիլէ շաթէթ իտէնէ տէկին
էճնէպի օրտուլարըն Չինտէն չէ-
թիլիլէյէճէրլէրինի Թէնէրալ վալ-
տէրգէ Չինիլ մուրախալօրա
պէյան իթմիլ տիր :

Պիւ սօն թէլէկրաֆ՝ Ալման զըհ
լըլարըն Ալպաի Շարգտան կերի
կէլմէթ իչիւն էմը ալըլ օլտըզընը
պիւրիլիլօր : Հէր հալտէ պու էմը
տաքէլլէր իչիւն օլմայուպ եալընը
վաբօլար իչիւն օլաճաք :

ՖԻՆԱՆՍԱ

Մարօք հիւքիւմէթի վէ Ֆրան
սա պէյնիտէ զուհուր իտէն իս-
թիլաֆ հալլ օլընմայուպ , պազը
հարպ սէֆիլէրին Մալալան վէ
Մօկաւտօր իլիմալարընա կիթմէթ
իչիւն եօլա չըգմը օլտըզընը
թանթէրտէն պիւրիլիլօր , վէ
Մարօք Սուլթանըն եազընէն Ֆր-
անտանըն թալէպիլէ իթմաթ ի-
տէճէթ զանն օլընլօր :

ԻԹԱԼԻԱ

Իթալիա , Աւստրիա վէ Ալման
իա պէյնիտէ թիւրքիա շէտա-
մէլէրի եէնիտէն թանգիմ իթմէթ
իչիւն միւլէթէրաթ պաշարըն
տըր :

— Իթալիանըն գաթամէլօ չէհ-
լինէ եազըն իթի չըմէնտըթէր գա-
թարը պիւրպիրինէ հարըլմազըն-
տան չօզլար եալէլէնմիլ տիր :

— Թիւրիտէ մայիս 12 տէ չէ-
տիտ պիր զէլլէլէ հըսս օլընմը :
— 47 հօկէրօլը թօրթիլէօրըն
գաղանը բաթլայուպ 5 քիչիլ հա-
րէլէնմիլ :

ԹՐԱՆՍՎԱՍԱ

Պօէլլէր էլուս գուզլէթիլ չէ-
թէլլէրլէ գալկայա տէվաթ իթմէթ .
տէ տիրլէր : 100 Պօէր ինկիլիզ
նէօպէթ ճիլլէրի իւզերինէ հիւճիւմ
լէ , պէշ սաաթ գալկատան սօնրա
կէրի սիւրիւլիլլէր , Պօէրլէրտէն
15 էօլիւ 17 եալլէրի տիւլմիլ վէ
խալլը եէսիր վէ հալմանաթ զապթ
օլընմը օլտըզընը Ա . Ռէյքըր պիւ
տիրմիլ տիր :

Քէլա Պօէրլէր պիր չըմէնտը-
թէր գաթարընը խաթիթան չը
գարմըլալըն ըսէ տէ , իչիլտէթի
մալլէրինի ալմայա մէյտան . պու
խալլալա գաշմայա մէճպուր օլմը
տըրլար :

ԲԱՌԱՅԻՐ ԳՐԱՆՍՈՒՆՅ

Ալմազլ գործը երկու շքիլ հա-
տարէրէ պիտի բաղկանայ , որոնց
մէջն ստացած ենք .
սաալլընը ալ :
Այս հատորը 1060 միւտալ .
սիւնալնոց էլլերէ բաղկացած է .
գինն է 25 ֆր . սկի . երկրորդն
ալ ի մօտոյ պիտի հրատարակուի
նոյն գինով :

Կարծէ որ ամեն գրասէր ազգա-
լին ունենայ . ստանալ փափաքող
թող գիմեն միճանուի մատենա-
գրին . իչ . Գ . Լուսինալ
108 ալ . զը նէսլլի , ա նէսլլի
սիւր/Սիւն (Յուսն)
կամ «Հայերի» խմբագրութեան
վառնա

«ԻՐԱՆԻՆԻ» ԿԸ ԾԱԽԵՆ

Վառնա Բօսթին գիւմաթի գրս
վաճառը , Նաւաւաւոյցիմ փողոցը
ծխալաճա Ս . Դանիլ Մարտեան
Ռաշալաք Ծխալաճա Ս . Մ .
Թիլիլիւնեան :
Գաւիթէ Ս . Կրպ . Էրզնկադան
Աղէքսանդրիա Ս . Ստեփան
Մարգարեան
Ֆիլպոպ Ս . Կարապետ Մա-
րթիւն
Ռաւար Ս . Յ . Յրանքեան

ԱՅԻՆԵԻ ԼԵԹԱՅԻՖ (ՊԻՆ ՊԻՐ ԱՏԷՏ)

Եալընը լէթալիֆ վէ Ֆէնի
էլլէնէլէրտէն պահս իտէր իչպու-
թիլապ բէյտէրբէյ նէլլ օլընմա-
ղա պաշարըն տըր : 20 ճիւլն (160
սահիֆէ) հալի պուլունաճաք պէ
հէր ճիւլին ապօնէ պէտէլի Պուլկա-
րիա իչիւն 2 Ֆր . վէ խարիճ իչիւն
2 1/2 ֆր . տըր : Հէր հաթիթա 8
սահիֆէտէն իպարէթ պիր ճիւլ
նէլլ օլընմազտա տըր :

Ապօնէ օլմաք արգու իտէլլէր ա
թիւթի ապրէսէ միւրաճաթ իթ-
մէլի տիր .
Ատրէս
Տիւրքիա փալապալա վառնա
Երզնրաք քալիս վառնա
(Պաշկարիա)

Отговорникъ Н. Драгулевъ
П. „Взаимность“, Варна